

กิจกรรมนำความรู้ วิธีสอนแบบโสเครติส และภาพต่อ (Jigsaw) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ในรายวิชาขอบข่ายและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์

วีระ เลิศสมพร¹

¹ ผู้นิพนธ์ประสานงาน โทรศัพท์ 08-9631-0804 อีเมล : veera.le@up.ac.th

รับเมื่อ 23 มกราคม 2567 วันที่แก้ไขบทความ 25 มีนาคม 2567 ตอรับเมื่อ 27 มีนาคม 2567 10.14416/j.faa.2024.12.009

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมนำความรู้และวิธีสอนแบบโสเครติส 2) สร้างภาพต่อ (Jigsaw) เป็นสิ่งประดิษฐ์ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยดำเนินกระบวนการกับผู้เรียนในชั้นเรียนระดับปริญญาโททั้งหมด 10 คน เก็บข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลและกลุ่ม แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินผล ผลการวิจัย พบว่า 1) ได้ศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาขอบข่ายและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่เน้นแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ภายใต้เทคนิควิธีสอน (1) กิจกรรมนำความรู้ (2) การสอนแบบโสเครติส และ (3) การสร้างภาพต่อ ทำให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวและสนุกในการเรียนเมื่อเปรียบเทียบกับการเรียนแบบจดตามการบรรยาย (Lecture) เพียงรูปแบบเดียว ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกันในการขบคิด ถกเถียงแลกเปลี่ยน วิวาทษ์ และให้ข้อเสนอแนะ 2) ผู้เรียนสร้างภาพต่อ (Jigsaw) ขอบข่ายและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นสิ่งประดิษฐ์ช่วยหนุนเสริมการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชา (Course Learning Outcomes : CLOs) เพิ่มมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : กิจกรรมนำความรู้ วิธีสอนแบบโสเครติส ภาพต่อ ขอบข่ายและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

Knowledge-Leading Activities, the Socratic Method of Teaching, and the Jigsaw Technique for Enhancing Knowledge and Understanding in the Scope and Study Methods of Public Administration Course

Veera Lertsomporn¹

¹ Corresponding Author, Tel. 08-9631-0804, E-mail : veera.le@up.ac.th

Received 23 January 2024; Revised 25 March 2024; Accepted 27 March 2024

Abstract

This is a classroom action research with the following objectives: 1) to study and develop a teaching and learning format using knowledge-leading activities and the Socratic method of teaching : and 2) to create jigsaws as an instructional tool to enhance teaching management. The research was conducted with a total of 10 master's degree students, employing qualitative research methods. The tools used in the research include individual and group behavior observation, in-depth semi-structured interviews, and outcome assessment forms. The research findings are as follows : 1) The teaching and learning format in the Scope and Study Methods of Public Administration course with a focus on active learning improved through the following techniques : (1) knowledge-leading activities, (2) the Socratic method of teaching, and (3) the creation of jigsaws. These techniques resulted in students being more engaged and experiencing more enjoyment in their learning compared to traditional lecture-style teaching. Students interacted with both the teacher and their peers in terms of critical thinking, arguing, exchanging views, and giving suggestions. 2) Students created jigsaws, on the scope and study methods of public administration, which can be used as a tool to support and enhance teaching management in order to achieve the course learning outcomes (CLOs).

Keywords : Knowledge-leading activities, Socratic method of teaching, Jigsaws, Scope and study methods of public administration

¹ Assoc Prof Dr., Political Science Program, School of Political and Social Science, University of Phayao

1. บทนำ

รายวิชา ขอบข่ายและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นรายวิชาพื้นฐานที่นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ชั้นปีที่ 1 ภาควิชาการศึกษาด้าน ชั้นปีที่ 1 กรณีศึกษา แผน ข มีความหลากหลายของผู้เรียนที่จำนวนมากกว่่าครั้งของชั้นเรียนจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีจากสาขาอื่นที่ไม่ใช่สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ หรือสาขาวิชารัฐศาสตร์ ยกตัวอย่างเช่น สาขาวิชาบริหารธุรกิจ สาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ สาขาวิชาแพทยศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาพัฒนาสังคม สาขาวิชานิติศาสตร์ สาขาวิชานิเทศศาสตร์ ส่งผลให้มีพื้นฐานความรู้และความเข้าใจค่อนข้างน้อยในประเด็นเรื่อง ขอบข่ายและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ เมื่อเทียบกับนิสิตเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีจากสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์หรือสาขาวิชารัฐศาสตร์ ผู้สอนในรายวิชาต้องยึดนิสิตที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีจากสาขาอื่นที่ไม่ใช่สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์หรือสาขาวิชารัฐศาสตร์เป็นที่ตั้งสำหรับการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาว่าด้วย ขอบข่ายและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบหรือวิธีการที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เช่น การบรรยาย (Lecture) การอภิปราย (Discussion) การนำเสนอกรณีศึกษา (Case Study Presentation) ทำให้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชา (Course Learning Outcomes : CLOs) ได้ในระดับหนึ่งที่สามารถพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นด้วยนวัตกรรมการเรียนการสอนรูปแบบหรือสิ่งประดิษฐ์อื่น ๆ

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้สอนในรายวิชา ขอบข่ายและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ มีแนวคิดต้องการพัฒนารูปแบบหรือโมเดลการจัดการเรียนการสอน รวมถึงพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ที่ช่วยหนุนเสริมการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลการเรียนรู้ระดับรายวิชาเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทั้งกรณีนิสิตที่ไม่จบและจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีจากสาขาอื่นที่ไม่ใช่สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์หรือสาขาวิชารัฐศาสตร์ ภายใต้โครงการนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ชื่อหัวข้อ “กิจกรรม นำความรู้ วิธีสอนแบบโสเครติส และภาพต่อ (Jigsaw) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในรายวิชาขอบข่ายและวิธีการศึกษาทาง รัฐประศาสนศาสตร์” โดยวิธีสอนแบบโสเครติส (Socratic Method of Teaching) (ธีรพงศ์ แก่นอินทร์, 2554) เป็นการสอน และการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนใช้เหตุผลในการสืบค้นร่วมกันโดยการสนทนา และมีการใช้คำถามแบบต่อเนื่อง เป็นเครื่องมือสำคัญ เพื่อเข้าถึงความจริง ผู้สอนเป็นผู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดเป็นของตนเอง ทักษะสำคัญของผู้สอนคือการมอบความรับผิดชอบ ให้แก่ผู้เรียนไม่ให้คำตอบ แต่เป็นคำถาม วิธีสอนแบบโสเครติสมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาความเข้าใจและความรู้ส่วนบุคคลให้ผู้เรียน ได้พบความจริงของสิ่งที่กำลังอภิปราย การสอนแบบโสเครติสสามารถใช้เป็นกลยุทธ์การสอนได้ในทุกรายวิชาในทุกระดับการศึกษา

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมนำความรู้และวิธีสอนแบบโสเครติสในรายวิชาขอบข่าย และวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์

2.2 เพื่อสร้างภาพต่อ (Jigsaw) เป็นสิ่งประดิษฐ์ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาขอบข่ายและวิธีการศึกษา ทางรัฐประศาสนศาสตร์

3. การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.1 แนวคิดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning)

ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2566) ได้ให้คำจำกัดความว่า เป็นกระบวนการเรียนการสอน ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การระดมสมอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำกรณีศึกษา โดยกิจกรรมที่นำมาใช้ควรช่วยพัฒนาทักษะ

การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร/นำเสนอ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม บทบาทของผู้เรียนนอกจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกันด้วย ผู้สอนควรลดบทบาทในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนในลักษณะการบรรยายลง และเพิ่มบทบาทในการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการเรียนรู้

ผู้สอนสามารถเลือกใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่ช่วยให้บรรลุผลการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) อาทิ (Andriotis, 2018; Center for Educational Innovation, 2023) การสร้างแผนที่ความคิด (Mind Mapping) การระดมสมอง (Brainstorming) การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) การอภิปรายผ่านทางกระดานออนไลน์ (Online Discussion Boards) การเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ (The Jigsaw Technique) การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) การสนทนากลุ่มใหญ่ (Large Group Discussion) การเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษา (Case Studies) การเรียนรู้แบบสืบสอบ (Inquiry-based Learning) การบรรยายแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Lecture) การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ (Hands on Learning)

กรณีเทคนิคการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ (The Jigsaw Technique) หรือการเรียนรู้แบบภาพต่อ สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (2566) อธิบายว่า เป็นเทคนิคการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม และกระตุ้นให้ผู้เรียนนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ของตนเองมาถ่ายทอดและเชื่อมต่อกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม จนกลายเป็นองค์ความรู้ที่ครบถ้วนและหลากหลายมุมมอง การเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ (Jigsaw) ช่วยให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการเรียนรู้และร่วมกิจกรรมของกลุ่ม เอาใจใส่ต่อหน้าที่ของตนเองและผลสำเร็จของส่วนรวม ช่วยฝึกทักษะทางสังคม การเป็นผู้นำผู้ตามในกลุ่ม ผู้ร่วมงานที่คุ้นเคยและไม่คุ้นเคย รวมทั้งได้ฝึกทักษะการสื่อสาร โดยเฉพาะการถ่ายทอดเนื้อหาตามหลักการและการยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจเนื้อหาที่กำลังถ่ายทอดได้มากขึ้น การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองและไว้วางใจผู้อื่น

3.2 แนวคิดวิธีสอนแบบโสเครติส (Socratic Method of Teaching)

วิธีสอนแบบโสเครติส (Saint Leo University, 2022; Top Hat, 2023; ชีรพงศ แกนอินทร, 2554) เป็นประเภทของวิธีการสอนที่เน้นการสนทนาโดยใช้เหตุผลในการสืบค้นร่วมกัน และการใช้คำถามแบบต่อเนื่องเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อการเข้าถึงความจริงของผู้เรียน ผู้สอนเป็นผู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดเป็นของตนเอง สนับสนุนให้ผู้เรียนคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความเป็นเหตุเป็นผล ทักษะสำคัญของผู้สอนคือการมอบความรับผิดชอบให้แก่ผู้เรียน ไม่ให้คำตอบ ผู้สอนดำเนินบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) หรือนำทางการสนทนาในห้องเรียนมากกว่าการเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือผู้บรรยาย (Lecturer) วิธีสอนแบบโสเครติสมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาความเข้าใจและความรู้ส่วนบุคคลให้ผู้เรียนได้พบความจริงของสิ่งที่กำลังอภิปราย การสอนแบบโสเครติสสามารถใช้เป็นกลยุทธ์การสอนได้ในทุกรายวิชาในทุกระดับการศึกษา

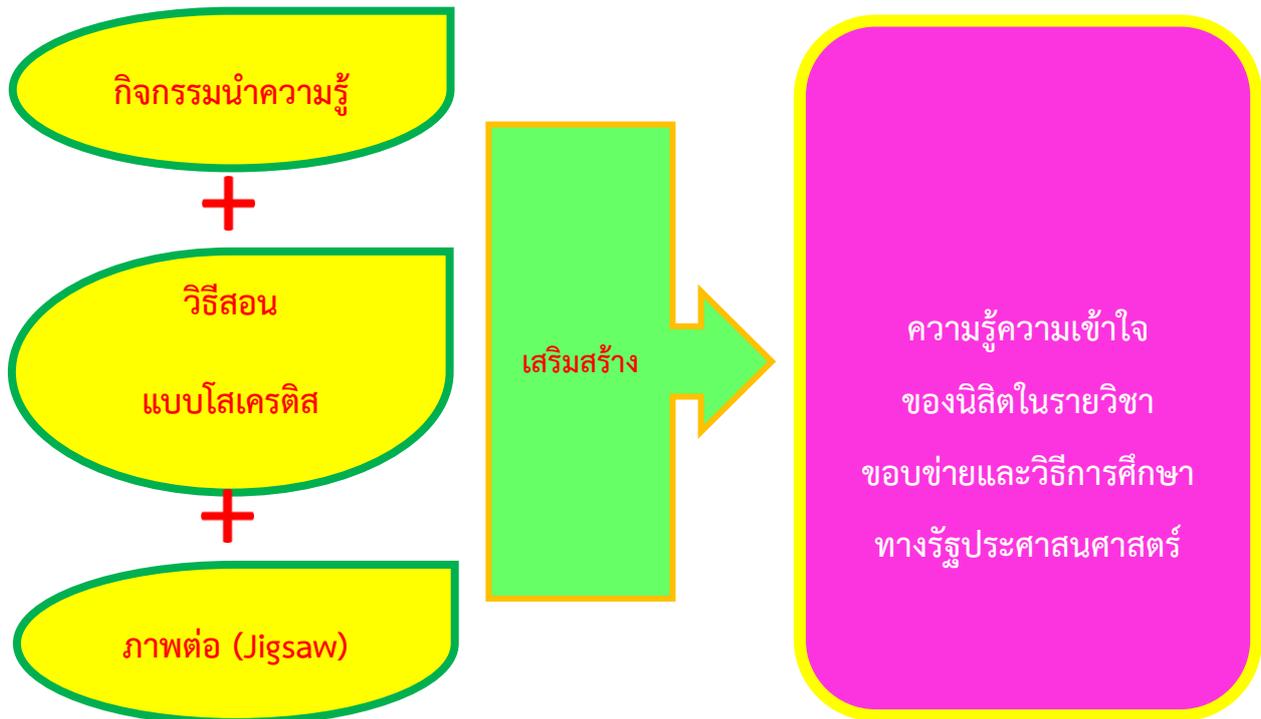
เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติสจำแนกได้ 9 รูปแบบ ดังนี้ (Elder & Paul, 2006, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา EDUCA, 2566)

1) Questions of clarification เป็นคำถามที่ต้องการทบทวนและตรวจสอบถึงจุดประสงค์ที่แท้จริงของคำถามหรือความถูกต้องของคำตอบ โดยคำถามลักษณะนี้เน้นให้ผู้เรียนตรวจสอบและหาที่มาเพื่อสนับสนุนคำตอบที่ได้ตอบไปแล้ว โดยมีลักษณะคำถามที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ เช่น ทำไมถึงตอบอย่างนั้น ช่วยขยายความหรือยกตัวอย่างสิ่งที่กำลังพูดอยู่ได้ไหม คำตอบนั้นมีความเชื่อมโยงหรือเกี่ยวข้องกับ... อย่างไรบ้าง

2) Questions that probe purpose เป็นคำถามที่ต้องการให้ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ของเรื่องที่จะถาม เช่น วัตถุประสงค์ของ... คืออะไร วัตถุประสงค์ของ...และ...มีความเหมือนหรือต่างกันหรือไม่ อย่างไร จากวัตถุประสงค์ที่ว่า...มีความสมเหตุสมผลหรือไม่ อย่างไร

- 3) Questions that probe assumptions เป็นคำถามที่ต้องการข้อสันนิษฐานของคำตอบที่ผู้เรียนค้นพบระหว่างอภิปรายร่วมกัน เช่น จะเกิดอะไรขึ้น ถ้า... ลองอธิบายว่าทำไม... จะพิสูจน์ข้อสันนิษฐานของคำตอบนี้ได้อย่างไร
- 4) Questions that probe information, reasons, evidence and causes เป็นคำถามที่ต้องการเหตุผลหรือข้อสนับสนุนเพิ่มเติมเพื่อให้คำตอบนั้นมีน้ำหนัก สมเหตุสมผล และความน่าเชื่อถือมากขึ้น เช่น รู้คำตอบข้อนี้ได้อย่างไร เหตุผลที่พูดมาพอที่จะสนับสนุนคำตอบได้พอหรือยัง ถ้าต้องเพิ่ม จะเพิ่มตรงประเด็นไหน จะเชื่อในคำตอบที่ตอบมาได้อย่างไร
- 5) Questions about viewpoints and perspectives เป็นคำถามที่ต้องการความคิดเห็นหรือมุมมองทางความคิดของผู้เรียน เช่น ถ้าเปรียบเทียบกับ...จะเป็นอย่างไร ทำไมเรื่องนี้จึงดีกว่า... ทำไมเรื่อง ... จึงมีความสำคัญ
- 6) Questions that prove implication and consequences เป็นคำถามที่ต้องการให้ผู้เรียนหาความเชื่อมโยงของความรู้ที่เรียนกับชีวิตประจำวัน รวมทั้งผลที่ตามมา เช่น จะเกิดอะไรขึ้น หาก... สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันอย่างไร ถ้า...และ...เกิดขึ้น แล้วสิ่งที่ตามมาคืออะไร
- 7) Questions about the questions เป็นคำถามที่ต้องการให้ผู้เรียนทบทวนเกี่ยวกับคำถามที่ได้ถามไป โดยเป็นการสะท้อนคำถามกลับไปยังผู้ถามอีกครั้ง เช่น ประเด็นของการตั้งคำถามข้อนี้คืออะไร เธอคิดว่าครูถามคำถามข้อนี้เพราะอะไร เข้าใจความหมายของคำถามว่าอย่างไร
- 8) Questions that probe concepts เป็นคำถามที่ต้องการทดสอบว่าผู้เรียนเข้าใจแก่นแท้ (Concepts) ของเรื่องที่ถามหรือเรียนหรือไม่ เช่น สารสำคัญ...คืออะไร คำศัพท์ที่สำคัญ (Keywords) คำไหนสามารถนำไปสู่สารสำคัญหรือแนวคิดนี้ได้ แนวคิดสำคัญของ...ดูหรือหาได้จากตรงไหน
- 9) Questions that probe inferences and interpretations เป็นคำถามที่ต้องการให้ผู้เรียนได้ฝึกการอ้างอิงข้อมูลและการตีความข้อมูลในการตอบคำถาม เช่น ตีความข้อความที่ว่า...นี้อย่างไร ข้อสรุปที่เป็นไปได้มากที่สุดของ...คือ ข้อเท็จจริงอะไรบ้างที่ทำให้ได้ข้อสรุปที่ว่า...

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยนำแนวคิดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) และแนวคิดวิธีสอนแบบโสเครติส (Socratic Method of Teaching) มากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ที่มีลักษณะเป็นวงจร PAOR ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (วิจิตร ศิริวงศ์ และประสิทธิ์ สระทอง, 2562) ได้แก่ (1) การวางแผนการปฏิบัติงานตลอดจนการกำหนดปัญหาที่ต้องการศึกษา (Plan) (2) การดำเนินการวิจัยตามแผนที่กำหนดไว้ (Do) (3) การสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการวิจัย (Observe) และ (4) การสะท้อนผลหลังจากการดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว (Reflect) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Data Collection) ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อหลัก ดังนี้

4.1 ผู้ร่วมการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Participant in Classroom Action Research and Key Informants)

ได้แก่ ผู้เรียนทั้งหมด 10 คน (นิสิตแผน ข หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต) ในรายวิชาขอบข่ายและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ (1) แบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลและกลุ่ม เพื่อใช้บันทึกพฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนรายบุคคลแต่ละคนและพฤติกรรมของผู้เรียนขณะทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มในช่วงเวลาที่ผู้สอนใช้วิธีสอนแบบโสเครติส (2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้เรียนแต่ละคนภายหลังผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่ใช้กิจกรรมนำความรู้ วิธีสอนแบบโสเครติส และภาพต่อ และ (3) แบบประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนทำแบบประเมินผลภายหลังผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่ใช้กิจกรรมนำความรู้ วิธีสอนแบบโสเครติส และภาพต่อ สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการบันทึกไว้ในแบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลและกลุ่ม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบกึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินผล (รายละเอียดดังแสดงในหัวข้อ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย)

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Analysis) โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดขึ้นในทุกสัปดาห์ที่ปฏิบัติการในชั้นเรียนจากบันทึกในแบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลและกลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดขึ้นภายหลังจากเสร็จสิ้นการปฏิบัติการในชั้นเรียนซึ่งได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินผล ภายใต้วีธีการจัดระบบข้อมูล จัดกลุ่มข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

5. ผลการวิจัย

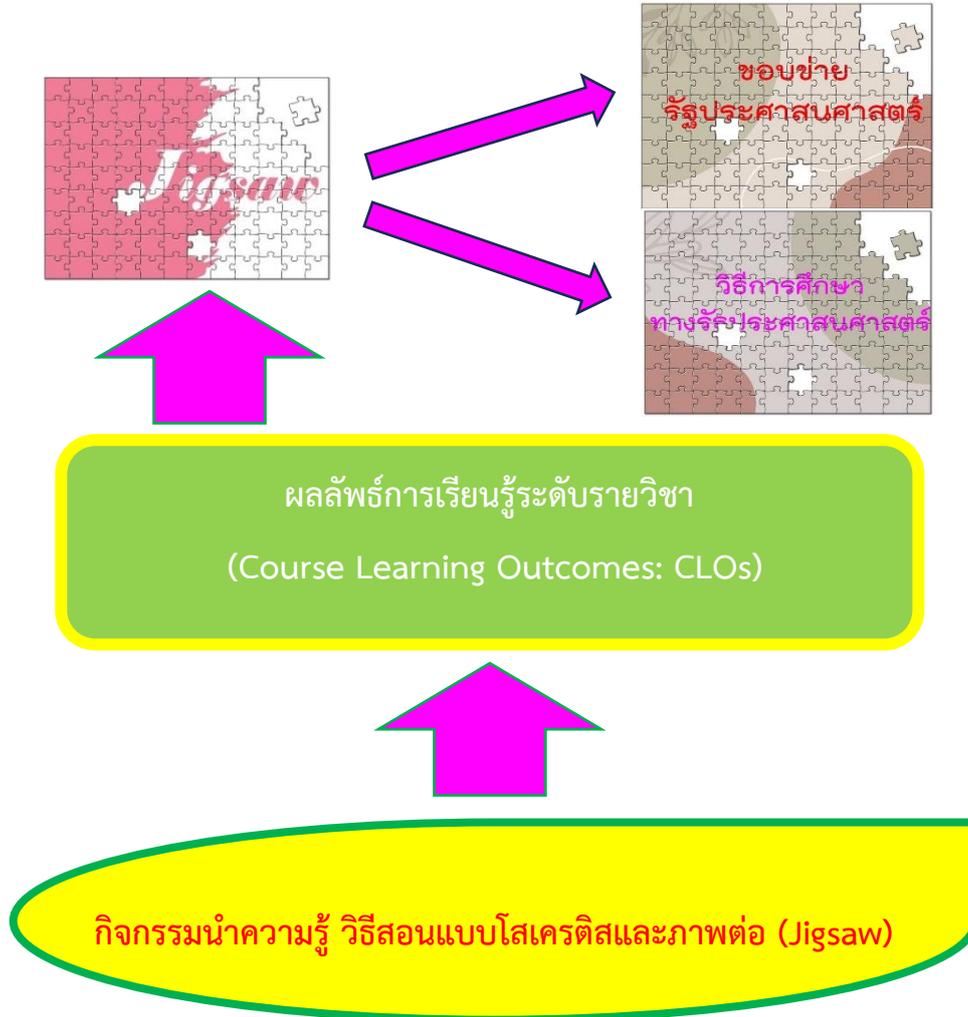
ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์มีดังนี้

5.1 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1

รูปแบบการเรียนการสอนด้วยการใช้กิจกรรมนำความรู้และวิธีสอนแบบโสเครติส (แผนภาพที่ 2) ได้รับการพัฒนาขึ้น โดยผู้สอนได้จัดรูปแบบการนั่งของนิสิตในชั้นเรียนเป็นรูปตัวยู (U) เพื่อหนุนเสริมการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) ที่นิสิตสามารถเคลื่อนไหวร่างกายในการทำกิจกรรมได้สะดวก และสามารถมองเห็นซึ่งกันและกันขณะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผู้สอนเริ่มต้นเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับนิสิตด้วยการตั้งคำถามถึงคำสำคัญคำหนึ่งในชื่อรายวิชา ขอบข่าย และวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ ว่า “รัฐ” หมายถึงอะไร โดยแจกกระดาษเปล่า 1 แผ่น ให้นิสิตเขียนคำนิยามจากความเข้าใจของตนเองลงบนกระดาษ ซึ่งขอให้ทุกคนไม่ใช้วิธีสืบค้นจากกูเกิล (Google) จากนั้นส่งต่อเวียนกันอ่านจนครบทุกคำตอบ ผู้สอนได้ใช้วิธีตั้งคำถามแบบโสเครติสและการทำกิจกรรมเป็นแนวทางหลักในการเรียนการสอนตลอดภาคการศึกษา โดยมีหัวข้อคำถามอื่น ๆ สลับกับการบรรยายของผู้สอน เรียงลำดับได้ดังนี้

- 1) ให้นิสิตค้นหาคำสำคัญในคำนิยาม “รัฐ” ของเพื่อน ว่า มีคำสำคัญใดบ้าง ? โดยผู้สอนจะทำการเน้น (Highlight) คำสำคัญแต่ละคำ แสดงบนจอรับภาพหน้าชั้นเรียน
- 2) ผู้สอนบรรยายคำนิยามและองค์ประกอบของคำว่า “รัฐ”
- 3) ผู้สอนบรรยายเรื่อง “ดินแดน ” และให้นิสิตค้นหาคำสำคัญในคำอธิบาย “ดินแดน” ? ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ 1 ของรัฐ
- 4) ตั้งคำถามให้นิสิตแสดงความคิดเห็น ? ว่า รัฐใดในโลกปัจจุบันที่มีอาณาเขต (พื้นที่) กว้างใหญ่ มากที่สุด ? รัฐใดในโลกปัจจุบันที่มีอาณาเขต (พื้นที่) น้อยที่สุด ? และถ้าหากมีดินแดนใดดินแดนหนึ่งมีพื้นที่น้อยกว่านครรัฐวาติกัน (0.44 ตารางกิโลเมตร) จะส่งผลต่อความเป็นองค์ประกอบที่สมบูรณ์องค์ประกอบหนึ่งของความเป็นรัฐในเชิงวิชาการ หรือไม่ ?
- 5) ผู้สอนบรรยายเรื่อง “ประชากร” และให้นิสิตค้นหาคำสำคัญในคำอธิบาย “ประชากร” ? ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ 2 ของรัฐ
- 6) ตั้งคำถามให้นิสิตแสดงความคิดเห็น ? ว่า รัฐใดในโลกปัจจุบันมีประชากรมากที่สุด ? รัฐใดในโลกปัจจุบันมีประชากรน้อยที่สุด ? และถ้าหากมีดินแดนใดดินแดนหนึ่งมีประชากรน้อยกว่านครรัฐวาติกัน (518 คน) จะส่งผลต่อความเป็นองค์ประกอบที่สมบูรณ์องค์ประกอบหนึ่งของความเป็นรัฐในเชิงวิชาการ หรือไม่ ?
- 7) ตั้งคำถามอย่างต่อเนื่องกับนิสิตในองค์ประกอบของความเป็นรัฐในทางวิชาการอีก 2 องค์ประกอบ ได้แก่ รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย เพื่อให้นิสิตได้ขบคิด วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็น

8) ตั้งคำถามให้นักวิเคราะห์กรณีได้หวั่น ว่า ความเป็นรัฐที่สมบูรณ์ทางวิชาการหรือไม่ เพื่อให้นักสึตนำองค์ความรู้เรื่องรัฐมาใช้ในการวิเคราะห์ โดยกำหนดให้พิมพ์ส่งภายในระยะเวลาที่กำหนด

ภาพที่ 2 รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมนำความรู้ วิธีสอนแบบโสเครติสและภาพต่อ สำหรับรายวิชาขอบข่ายและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์

9) ให้นักสึตเวียนกันวิเคราะห์คำตอบของเพื่อน เพื่อให้นักสึตได้เรียนรู้ถึงลักษณะการวางโครงสร้างการตอบวิเคราะห์ที่เชื่อมโยง ข้อเด่นและข้อที่ไม่สมบูรณ์ จากนั้นผู้สอนขอให้นักสึตดำเนินการปรับปรุงและส่งไฟล์ชิ้นงาน ครั้งที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์ฝึกและพัฒนาทักษะการตอบคำถามเชิงอัตนัยให้นักสึตได้เรียนรู้วิธีการตอบคำถามในเชิงวิชาการ เพื่อประโยชน์ในการตอบข้อสอบอัตนัยในรายวิชาอื่น ๆ และการสอบประมวลความรู้ในอนาคตก่อนสำเร็จการศึกษา ทั้งนี้ ผู้สอนได้นำวิธีการประเมินแบบต่อเนื่อง (Formative Assessment) มาใช้ประกอบการเรียนการสอนในช่วงนี้

10) มอบหมายงานกลุ่มให้นักสึตสืบค้นข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต รัฐศาสตรมหาบัณฑิต และรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตในประเทศไทย ระดับละ 3 หลักสูตร นำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยเป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ให้นักสึตร่วมกันนำเสนอข้อมูลเรียงลำดับให้เห็นถึงภาพต่อของขอบข่ายรัฐศาสตร์ ซึ่งรัฐประศาสนศาสตร์เป็นแขนงวิชาหลักแขนงหนึ่งภายใต้รัฐศาสตร์ กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า รัฐศาสตร์เป็นจุดกำเนิดของรัฐประศาสนศาสตร์ในเวลาต่อมา

11) ให้นิสิตทำกิจกรรมกลุ่ม ร่วมกันจัดทำ “ขอบข่ายรัฐศาสตร์” เพื่อให้นิสิตมีความรู้และความเข้าใจในขอบข่ายของรัฐศาสตร์ที่มีรัฐประศาสนศาสตร์เป็นแขนงหนึ่งที่สำคัญภายใต้ความเป็นรัฐศาสตร์

12) มอบหมายงานกลุ่มให้นิสิตสืบค้นข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต และรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตในประเทศไทย ระดับละ 3 หลักสูตร นำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยเป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ให้นิสิตร่วมกันนำเสนอข้อมูลเรียงลำดับให้เห็นถึงภาพต่อของขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ ภายใต้การรับรู้ของนิสิตที่มีมาก่อนหน้านี้เรื่องขอบข่ายรัฐศาสตร์

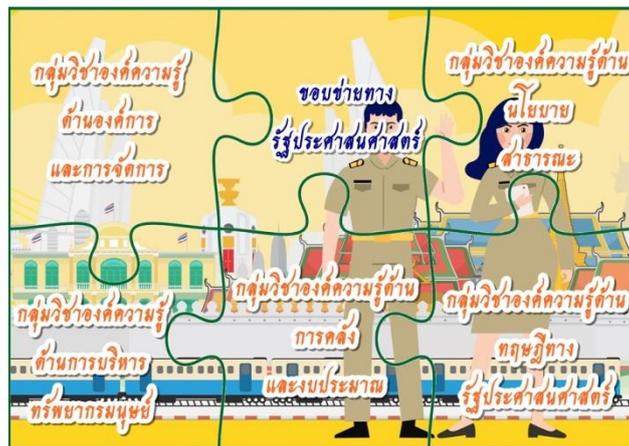
13) ให้นิสิตทำกิจกรรมกลุ่ม ร่วมกันจัดทำ “ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์” เพื่อให้นิสิตมีความรู้และความเข้าใจในขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์

14) ให้นิสิตทำกิจกรรมกลุ่ม ร่วมกันจัดทำ “วิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์” เพื่อให้นิสิตมีความรู้และความเข้าใจในวิธีการต่าง ๆ ที่เป็นแนวทางในการได้มาซึ่งองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์

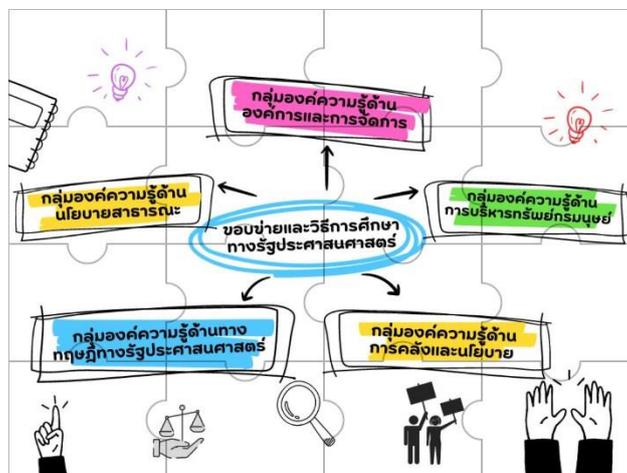
5.2 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2

นิสิต 3 กลุ่มได้สร้างภาพต่อ (Jigsaw) เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่อยู่ในรูปแบบไฟล์ภาพ จำแนกได้ 2 ประเภท ดังนี้

1) ไฟล์ภาพต่อ “ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์”

ภาพที่ 3 ภาพต่อขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ จากนิสิตกลุ่มที่ 1

ภาพที่ 4 ภาพต่อขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ จากนิสิตกลุ่มที่ 2

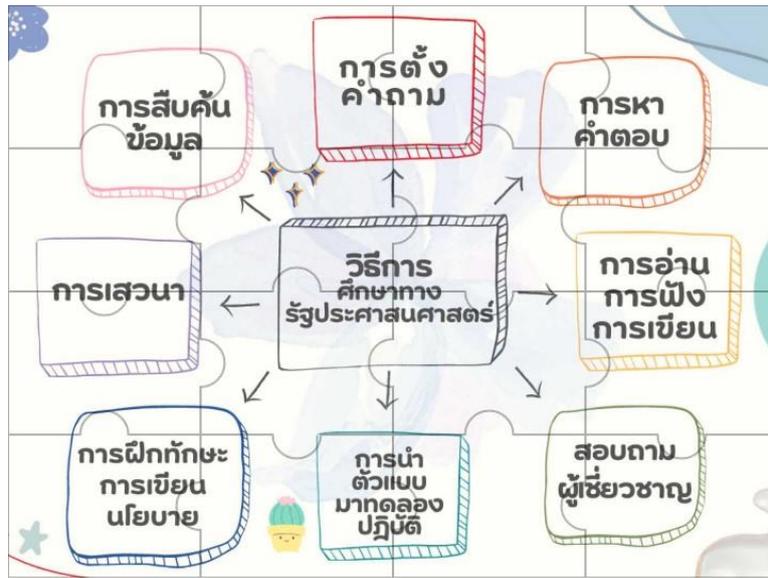

ภาพที่ 5 ภาพต่อขอขยายรัฐประศาสนศาสตร์ จากนิสิตกลุ่มที่ 3

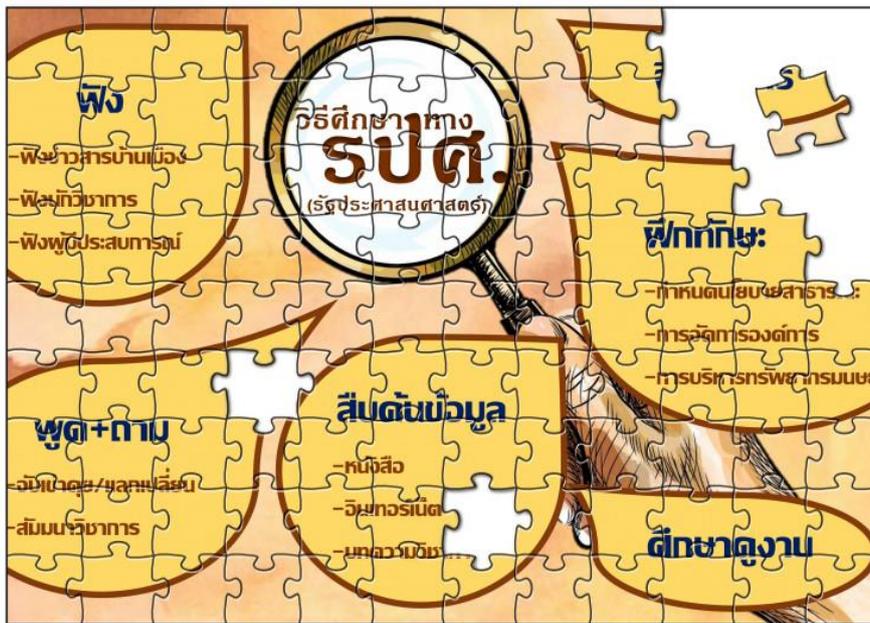
2) ไฟล์ภาพต่อ “วิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์”

ภาพที่ 6 ภาพต่อวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ จากนิสิตกลุ่มที่ 1

ภาพที่ 7 ภาพต่อวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ จากนิสิตกลุ่มที่ 2

ภาพที่ 8 ภาพต่อวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ จากนิสิตกลุ่มที่ 3

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมนำความรู้ และวิธีสอนแบบโสเครติสในรายวิชาขอบข่ายและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ และ 2) เพื่อสร้างภาพต่อ (jigsaw) เป็น สิ่งประดิษฐ์ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาขอบข่ายและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ สามารถช่วย หนุนเสริมการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลการเรียนรู้ระดับรายวิชาเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทั้งกรณีนิสิตที่ไม่จบและจบการศึกษา ระดับปริญญาตรีจากสาขาอื่นที่ไม่ใช่สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์หรือสาขาวิชารัฐศาสตร์

6. สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยนี้มีผลสรุปสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ กล่าวคือ 1) ได้ศึกษาและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาขอบข่ายและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่เน้นแนวทางการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) ภายใต้เทคนิควิธีสอน ได้แก่ (1) กิจกรรมนำความรู้ (2) การสอนแบบโสเครติส และ (3) การสร้างภาพต่อ ทำให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวและสนุกในการเรียนเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการเรียนแบบจดตามการบรรยาย (Lecture) เพียงรูปแบบเดียว ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกันในการขบคิด ถกเถียงแลกเปลี่ยน วิชาทฤษฎี และให้ข้อเสนอแนะ 2) ผู้เรียนสร้างภาพต่อ (Jigsaw) เป็นสิ่งประจักษ์ชัดช่วยหนุนเสริมการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชา (Course Learning Outcomes : CLOs) เพิ่มมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดเรื่องวิธีสอนแบบโสเครติส (Socratic Method of Teaching) (Saint Leo University, 2022; Top Hat, 2023; ธีรพงศ์ แกนอินทร, 2554) ซึ่งเป็นการสอนและการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนไขเหตุผลการสืบค้นรวมกันโดยการสนทนา และมีการใช้คำถามแบบต่อเนื่อง เป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อเข้าถึงความจริง ส่งผลให้ผู้เรียนในรายวิชาขอบข่ายและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์มีความรู้และความเข้าใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งวัดและประเมินผลได้จากความสามารถในการตอบคำถามได้อย่างสมเหตุสมผลในเชิงวิชาการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร (2566) ที่ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างคุณลักษณะพลเมืองตื่นรู้ของผู้เรียนโดยการตั้งคำถามแบบโสเครติส งานวิจัยของสุนิสา บุญมา และสายฝน วิบูลย์สรณ์ (2563) เรื่อง การพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามแบบโสเครติสเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์เรื่องสมการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รวมทั้งงานวิจัยของกฤษฎิ์ ปะทานัง และสุจินต์ อังกูรวิรุทธ์ (2561) เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามแบบโสเครติสเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยผลการศึกษาของทุกงานวิจัยแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาระบบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนซึ่งประเมินจากความสามารถในการอธิบายที่เพิ่มมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์จากการตอบคำถามแต่ละคำถามโดยมีการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้หรือข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผู้สอนรายวิชาต่าง ๆ ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์สามารถนำวิธีสอนแบบโสเครติสมาปรับประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งผู้สอนที่เลือกใช้วิธีนี้ควรมีความชอบและทักษะเบื้องต้นเกี่ยวกับวิธีสอนแบบโสเครติสเป็นพื้นฐานสำคัญ เพราะเป็นวิธีที่ค่อนข้างใช้ระยะเวลาในลักษณะที่ผู้สอนดำเนินกระบวนการหรืออำนวยความสะดวกการเรียนรู้ให้ผู้เรียนขบคิดและวิเคราะห์ตามประเด็นคำถามต่าง ๆ จากผู้สอน

2) ผู้สอนสามารถใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น กระดาษฟลิปชาร์ต ปากกาเคมี แพล็ตฟอร์มออนไลน์ (Microsoft Team Padlet ฯลฯ) เพื่อช่วยหนุนเสริมให้การใช้วิธีสอนแบบโสเครติสและภาพต่อประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น โดยผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันในชั้นเรียน

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยนี้ สามารถทำวิจัยครั้งต่อไป เรื่อง กิจกรรมนำความรู้ วิธีสอนแบบโสเครติส และภาพต่อ (Jigsaw) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในรายวิชาอื่น ๆ ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์

8. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฤษฎา ปะทานัง และสุจินต์ อังกราวีรุทธ์. (2561). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามแบบโสเครติสเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 37(2), 57-67.
- ธีรพงศ์ แกนอินทร. (2554). วิธีสอนแบบโสเครติส. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 22(2), 156-160.
- วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร. (2566). การเสริมสร้างคุณลักษณะพลเมืองต้นรู้ของผู้เรียนโดยการตั้งคำถามแบบโสเครติส. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 51(1), 1-18.
- วิจิตรา ศิริวงศ์ และประสิทธิ์ สระทอง. (2562). การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน Classroom Action Research. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 20(2), 199-213.
- ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2566). *Active Learning*. สืบค้นจาก https://lic.chula.ac.th/images/Active%20Learning/Active%20Learning_01.pdf
- สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย. (2566). *การเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์*. สืบค้นจาก <https://active-learning.thailandpod.org/learning-activities/jigsaw>
- สำนักงานเลขาธิการจัดงาน EDUCA. (2566). *จะตั้งคำถามอย่างไรให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิด*. สืบค้นจาก <https://www.educathai.com/knowledge/articles/608>
- สุนิสา บุญมา และสายฝน วิบูลรังสรรค์. (2563). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามแบบโสเครติสเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์เรื่องอสมการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 21(1), 77-91.

ภาษาอังกฤษ

- Andriotis, N. (2018). *10 Active Learning Methods for Super Engaged Corporate Learners*. Retrieved from <https://www.efrontlearning.com/blog/2017/05/active-learning-methods-engaged-corporate-learners.html/>
- Center for Educational Innovation. (2023). *Active Learning*. Retrieved from <https://cei.umn.edu/teaching-resources/active-learning>
- Elder, L. & R. Paul. (2006). *Art of Socratic questioning*. Dillion Beach, CA : Foundation for Critical Thinking.
- Saint Leo University. (2022). *The Socratic Method of Teaching : What It Is, Its Benefits, and Examples*. Retrieved from <https://www.saintleo.edu/about/stories/blog/socratic-method-teaching-what-it-its-benefits-and-examples>
- Top Hat. (2023). *Socratic Method*. Retrieved from <https://tophat.com/glossary/s/socratic-method/>